

PRIČE NA ZRNU GRAŠKA¹

SANOVNIK

(1)

Da bih mogla da zaspim, brojim ovčice. Prvih osam uredno preskaču preko ograde. Dve naredne se sapliću, sudaraju se glavama. Broj jedanaest skače previsoko i pada nežno, leb-deći. U nastavku, skače pet krava, dve od njih znaju da lete. Za njima dolazi jedan, pa još jedan jelen. Za jelenima dotrčava vuk. Neko vreme, brojanje je ravnomerno: jedan jelen,

---

¹ Tehnika pisaca mikropriča nalik je tehnicima brusara dijamanta, tvrdi Ana Marija Šua, argentinska spisateljica koja danas slovi za najboljeg predstavnika ove vrste književnog izražavanja. Treba brusiti strpljivo grubi kamen – ideju – da se postigne savršenstvo dijamanta. Ako ostane i najmanja greška, treba nemilosrdno baciti kamen. Mikropriča ili jeste ili nije.

„Kao svi pisci, autor mikropriče gaji nadu da u svemiru postoji skrivena pojedinost koja ga objašnjava: kreće u lov na nju, traži je u tananim i skrivenim predelima, ali svemir nema ni objašnjenje ni granice. Iz tog neuspeha se rađa mikropriča“, kaže Šua i dodaje, „ali, mikropriča može u jednom redu da svede istoriju čovečanstva.“

Kritika konvencionalno prihvata da mikropriča može da ima najviše 25 redova. Ponekad se brka sa kratkom pričom, a ponekad sa aforizmom ili pesmom. Krajnje ekonomičan jezik i određeni ritam najviše približavaju mikropriču pesništvu. Ali za razliku od nje, mora da ima, čak i tako majušna, pripovedačku srž. Kao aforizam, mora da iznenadi, obično ima obrt svojstven zagonetki, ali ako nema priču – sve je uzalud.

Poreklo mikropriče je u govornoj tradiciji, u spontanim, kratkim narodnim pričama. Kritika identifikuje knjigu *Kratke i neobične priče* (*Cuentos breves y extraordinarios*) Horhea Luisa Borhesa i Bjoja Kasaresa, objavljenu 1953, kao prvu antologiju mikropriča u Latinskoj Americi. Osim Borhesa i Bjoja, ovaj književni izraz postao je vrlo popularan na kontinentu gde je dobio nekoliko vrhunskih predstavnika: Hulija Kortasara, Marka Denevija, Huana Hosea Areolu, Augusta Monterosa.

Ana Marija Šua je danas najugledniji latinoamerički autor mikroproze, obuhvaćene u pet knjiga: *Sanovnik*, *Kuća gejši*, *Botanika haosa*, *Sezona utvara* i *Cirkuski fenomen*. Za *Cirkuske fenomene* je 2014. dobila vrlo uglednu Nacionalnu nagradu za priču koja se u Argentini dodeljuje jednom u četiri godine. Šua je 2016. postala prvi dobitnik Međunarodne nagrade „Huan Hose Areola“ za miniprozu koja je ustanovljena u Meksiku. Knjige Ane Marije Šue dosad su prevedene na engleski, nemački, francuski, portugalski, italijanski, kineski, korejski, islandski, grčki, srpski, jermenski i slovenački jezik.

Za kraj, jedna preporuka autora: budući da su mikropriče kao zagonetka, osim reči one uključuju i pauzu, vreme koje je potrebno čitaocu da na kraju dokuči celokupni smisao ili ključ majušnog teksta. Zato se savetuje da se svaka priča štampa na posebnoj stranici, ili – ako je to iz praktičnih razloga nemoguće – da se ostavi dovoljno beline koja je okružuje, kako nama, čitaocima, ta dragocena sinkopa ne bi umakla. (*Prim. prev.*)

jedan vuk, jedan jelen, jedan vuk. Ali eto nesreće: vuk broj trideset i dva me otkrije po mirisu. Brzo počinjem da brojim unazad. Kad budem stigla do jedan, da li će uspeti da me probudi poslednja ovca?

(15)

Dok spavam, zemljotres uništi grad. Zgrade padaju kao kule od karata. Jutarnji prizor je užasan. Pošto mi se to ne dopada, nastavljam da spavam. Dok spavam, najezda termita proždire gotovo sve. Ujutru ih zatičem na posteljini. Pošto mi se to ne dopada, nastavljam da spavam. Dok spavam, reka toliko nadođe da se budim mokra. Pošto mi se to ne dopada, nastavljam da spavam. Dok spavam, vreme protiče prebrzo. Ujutru, već sam u nekom drugom veku. Pošto sam radoznala, ustajem i krećem u šetnju.

(25)

Moj tata nije zadovoljan mnome. Gleda me pre ojađeno nego ljutito jer zna da krijem tajnu. Mrtav si, želela bih da mu kažem. Ali plašim se da više neće doći.

(92)

Jedan čovek sanja da voli jednu ženu. Žena beži. Čovek šalje u poteru pse žudnje. Žena prelazi most preko reke, prolazi kroz zid, diže se preko planine. Psi preplivavaju reku, preskaču zid i u podnožju planine se zadihani zaustavljaju. U svom snu, čovek zna da nikad ni u snu ne može da je uhvati. Kad se probudi, žena je pored njega i čovek otkriva, razočaran, da je već njegova.

(170)

Na svetu ima neki gospodin koji je Bog, a da to ne zna. Njegova moć nije, međutim, apsolutna. Njegove želje, maštanja, maglovite zamisli ostvaruju se naizgled proizvoljno jer se rukovode nepoznatim, mada prirodnim zakonima. Njegova stomačna lučenja izazivaju, na primer, reke lave na nekom delu zemlje. Njegova zlovolja je uzrok ratova. Istančaniji procesi koji se odvijaju u svakoj njegovoj ćeliji ili dlaci, upravljaju ličnim životima ljudi. Taj gospodin nije besmrtna. Kad umre, moguće je da će njegove moći biti prenesene na neke koji će se tek roditi. Moguće je, takođe, da će svet sasvim iščeznuti, ali to nikada nećemo saznati.

(250)

Strela koju je ispalio precizni luk Vilijama Tela deli nadvoje jabuku koja samo što nije pala na Njutnovu glavu. Eva uzima jednu polovinu, a drugu nudi svom partneru, na radost zmijske. Eto, tako nikako da se formuliše zakon gravitacije.

KUĆA GEJŠI

Regrutovanje

Prve žene se, očigledno, regrutuju nasumično. Jednom zajedno, međutim, pokazuju izvesnu konfiguraciju skupa, izvesnu organizaciju koja bi, ako ojača, mogla da se pretvori u stil. Sada madam traži žene koje nedostaju i koje više nisu bilo koje, već jedino one koje se uklapaju u prostor omeđen ostalima, i u toj fazi već je moguće razlikovati koji tip javne kuće se pravi i na koju vrstu mušterija bi mogla da cilja. Kao knjiga pripovedaka ili pesama, ponekad čak i kao roman.

Savršeno milovanje

Ne postoji bolje, savršeno milovanje od ovlašnog dodira šake sa osam prstiju, tvrde oni koji se, umesto da odaberu jednu ženu, opredeljuju da sami i nagi uđu u Sobu pauka.

Ona koje nema

Nijedna nema toliko uspeha kao Ona Koje Nema.

Mada je još mlada, mnogo godina svesne prakse usavršilo je istančano umeće odsustva. Oni koji pitaju za nju na kraju se zadovoljavaju bilo kojom, uzimaju je odsutno, pokušavajući da zamisle kao u rukama drže najbolju, jedinu, Onu Koje Nema.

Devica i jednorog I

Ima ih koji pretpostavljaju da je tema jednoroga i device iscrpljena zbog toga što više nema nijedne od te dve vrste. A ipak, današnje novine objavljuju fotografiju konja sa krvavom mrljom na čelu. Životinja tvrdi da je bila, samo nekoliko sati pre no što je fotografija snimljena, jedna autentična devica.

Bežimo!

Bežimo! Lovci na slova su ovd...

Teološkinja

U VII veku nove ere, grupa bavarskih teologa raspravlja o polu anđela. Ne prihvata se, očigledno, da su žene (u to doba čak nije izvesno ni da li imaju dušu) u stanju da raspravljaju o teološkim pitanjima. Pa ipak, jedan od njih je vešto prerusena žena. Vrlo energično tvrdi da anđeli mogu da pripadaju samo muškom rodu. Zna, ali ne kaže, da među njima sigurno ima prerusenih žena.

Nesrećni Robinson

Trčim ka plaži. Da su talasi ostavili na pesku makar burence baruta, čak i pokvašenog, jedan nož, nekoliko eksera, makar zbirku lula ili obične daske, ja bih mogao da te predmete iskoristim pa da napravim roman. Ovako, šta da radim s ovim mokrim pasusima, sa ovim metaforama pokrivenim mekušcima i školjkama, sa ovim ostacima drugog tužnog književnog brodoloma.

BOTANIKA HAOSA

Uvod u Haos

Zemlja je bezoblična i gola, ali ne prazna. Ne vidimo njenu golotinju jer nas pobožno zaslepljuje reč. Pre i posle reči je haos.

Jezik nas teši lažnom, platonskom izvrsnošću jednog Stola koji predstavlja sve stolove, jednim pojmom Čoveka koji prethodi i umnožava ljude. U mnogolikoj i neregularnoj stvarnosti postoje samo zbivanja, vavilonsko Funesovo pamćenje.

Kad jedno dete prvi put crta kuću koju nikad nije videlo, ali koja znači sve kuće, uspelo je da utekne stvarnosti, pokrilo je oči zauvek konvencijama svoje kulture i izlazi iz haosa koji je takođe raj, da bi kročilo u stvoreni svet.

Pesništvo koristi reč da probije taj obruč: zabija se u koru reči otvarajući rane koje dopuštaju da se nazre haos kao neka crvenkasta magma. U tim pukotinama, u tu magmu, ukorenjuju se ove kratke pripovesti, ovi čudni primeri. Ali njihova stabljika, njihovo lišće, rastu u ovom svetu, koji je takođe Drugi.

Hermer Lineus
Klasifikator

Stari bog vatre

Huanu Eplu

Od kamenja starog, paganskog hrama posvećenog bogu vatre, sazidana je crkva.

Danas je crkva krcata. Naročito je mnogo žena i dece. Sklonili su se u nju i zamandalili jedina, ogromna vrata sa teškim rezama da se odbrane od neprijatelja.

Stari Bog vatre koristi jedan od svojih plamičaka da zapali smotanu cigaru. Vernici ne vide opasnost: brkaju sa tamjanom dim od kog ih peku oči, misle da je blesak sunca na vitražima plamen žara.

Bog vatre je video kako se dižu i brišu iz ljudske pameti mnogi dosadni bogovi pravde. Zna da samo teror i ludilo opstaju kroz obrede, kulture, vekove. Koristi drugi od svojih ogromnih plamenih bičeva da osvetli prizor svojim krmeljivim očima. Beskrajno je star i na miru puši. Neće da upali crkvu tek tako da bi pružio zadovoljstvo čitaocu.

Gledajući bolesti

U *Agronomskom i veterinarskom rečniku* bilo je ilustracija i mnogo fotografija. Neka čudna čvornovata izraslina deformisala je jednu granu.

- Šta je to? – pitala sam ja, devojčica.
- To je bolest drveća – govorio mi je tata.
- A šta je ovo? – pitala sam ja, pokazujući na fotografiji polni organ bika.
- To je bolest krava – govorio mi je tata.

Baš je bilo lepo gledati bolesti s mojim tatam. Pošto sam znala da me je lagao, posmatrala sam sa čuđenjem i radošću ogromne genitalije koje su rasle deformisano na muškom drveću.

Tajni susret

To je bar ili možda restoran. Neki stolovi su prekriveni belim stolnjacima sa salvetama u obliku harmonike, na drugima nema ničega.

- Hoću prepečen hleb sa sirom.
- Sa sirom i šunkom, kao svi – ispravlja me on.

Uprkos njegovoj kamiljoj glavi, ubeđena sam da smo bili ljubavnici. Volim duboke, tužne oči. Suprotno tome, kratka, britka, žučkasta kosa me pomalo zbunjuje.

- Ne – navaljujem, neoprezno. – Samo sa sirom.

On frkće, nezadovoljan i uzbuđen.

- Trebalo bi da se vratim u pustinju – kaže mi zlovoljno.

Onda briznem u plač jer znam da je svemu kraj, da se više nećemo videti do naredne oaze, pomalo zbog moje tvrdoglavosti, a pomalo jer nas život razdvaja.

SEZONA UTVARA

Lančana reakcija

Minuli događaji određuju sadašnjost. Da se tvoji roditelji, na primer, nisu sreli, ti ne bi postojao. Što se dublje ponire u prošlost lančanih reakcija koje čine svetsku istoriju, sve više iznenađuju posledice koje izaziva čak i najbeznačajniji događaj u jednom složenom, gotovo beskrajnom sledu tih reakcija. Da, recimo, izvesni mesožder plesiosaurus iz pozne krede nije pojeo jaja koje je neka ženka triceratopsa glupavo položila blizu obale, ko zna, možda bi me i dalje voleo.

Tvrdoglavo dete

U jednom delu svojih radova posvećenih pričama za decu, braća Grim pominju nemačku narodnu priču, kako je tada smatrano, naročito adekvatnom za decu. Bog je kaznio bolešću

i smrću jednog tvrdoglavog dečaka. Ali ni tako nije uspeo da ga prevaspita. Njegova bleđa ručica, sa šakom poput otvorenog cveta, uporno se pomaljalo iz groba. Samo kad ga je majka propisno išibala leskovim prutom, ručica se povukla pod zemlju i to je bio dokaz da se dete konačno uspokojilo.

Mi koji prolazimo tim grobljem znamo, međutim, da se ruka i dalje pojavljuje kad veruje da je niko ne vidi. Sad je to snažna, maljava ruka odraslog čoveka, izbornih prstiju i prljavih noktiju od zemlje kroz koju se probija naviše i naniže. Ponekad pravi bezobrazne gestove, začudo krajnje moderne, za koje filolozi smatraju da su upućeni braći Grim.

Tarzan

Napredujući u zlokobnim talasima, termiti na svom putu ostavljaju samo oglodane bele skelete. Užasnut, Tarzan drži u svojoj drhtavoj ruci ćelavu lobanju jednog primata. Da li je to njegova voljena majmunica Čita? Osuđen na infinitiv, kralj džungle se pita: biti ti Čita, moja dobra drugarica majmunica? Druga što uveseljava moje duge dane u ovoj grešnoj džungli? Biti ili ne biti?

Postanje I: Stvaranje svemira

Šest miliona eona trajalo je stvaranje pravog svemira. Naš je samo jedan projekat, maketa velikog arhitekta napravljena za nedelju dana da bi se predstavila investitorima.

Završen svemir je neuporedivo veći, naravno, i mnogo precizniji. Umesto ove grube, trapave predstave, postoji beskrajno savršenstvo pojedinosti.

A međutim, kao uvek, investitori se osećaju prevarenima. Kao uvek, trebalo je više vremena da se projekt sprovede u delo, više napora, više investicija, nego što se računalo. Kao uvek, sa nostalgijom se sećaju one nedefinisane trapave ljupkosti makete upotrebljene da bi ih obmanuli. Ne bi trebalo da se žalimo.

Grad iz snova

Stižete, konačno, u grad iz snova, ali njega nema. Na njegovom mestu se podiže, poput planinskog venca, lanac turističkih atrakcija. Ali vi niste sobom poneli alpinističku opremu, nemate ni škopce ni poljsku kuhinju, ni užad, doneli ste samo vodič za restorane i dobro odelo i ulaznice za pozorište. Grad načas ostaje s druge strane i vodič vam nudi prelazak planinskog venca na grbači mule. I dok polako napredujete osećajući kako vaša kičma i vaši bubrezi nisu više za ovakve poduhvate, primećujete titranje vazduha dok se grad uobličava za vašim leđima, sa drhtavim i prozirnim oblakoderima, poput meduza u vazduhu.

CIRKUSKI FENOMENI

Tajna želja

U dubini srca svakog deteta, svake majke, svakog gledaoca, gnezdi se tajna želja da vidi pad sa trapeza, da vidi kako se lome kosti o pod, proliva mrka krv po pesku, ona osnovna želja da vidi kako se lavovi otimaju o rastrgnuto telo krotitelja, želja da konj povlači amazonku s nogom zaglavljenom u uzengiji dok ritmično udara glavom o ivicu piste, e za njih smo otvorili ovaj cirkus, najbolji, savršeni, cirkus gde popušta osnova ljudske piramide, bacač noževa zabija svoje bodeže (greškom, uvek greškom) u grudi partnerke, medved rastrže svojom pandžom lice Ciganina i zato, zato što se najgori strahovi ispunjavaju, a želi se samo ono što se nema, nade publike se polažu u dobre namere: zgađeni nad užasima i neuspesima, počinju da priželjkuju da trapezista ispruži ruke na vreme, da krotitelj uzmogne da kontroliše lavove, da jahačica uspe da se izvije na sedlu i umesto obilja smrti i užasa, skrivena dubina njihovog srca ispunjava se užasnutom dobrotom, željama za tuđu sreću, pa tako odlaze posle naše predstave srećni i sobom zadovoljni, ponosni na svoju ljudskost, osećaju se boljim, pristojnim svetom, osećajnim ljudima punim dobrih namera, velikodušna publika najboljeg od svih cirkusa.

Cirkuski Prometej

Umetnost ili zabava? Ako lešinar prekopava duboko kljunom po Prometejevoj jetri, da li je to umetnost ili zabava?

Umetnost – ako je krv stvarna tečnost što boji ptičji kljun, ako je krv što klokoće i proliva se kraj tela, ako je krv što crvenim boji stene kojih se pridržava čovek. Ali ako je samo mešavina glicerina sa kečapom, to je samo zabava, čisti cirkus. Ima ih, naravno, koji smatraju upravo suprotno.

U međuvremenu, kako sa ove razdaljine nije moguće to ustanoviti, treba se ograničiti na uživanje u predstavi. Ima ih svakodnevno.

Žena koja leti

- Mogu da letim – kaže žena. Izgleda velika i umorna. Bila je lepa.
- Trapezistkinja. Genijalna trapezistkinja – shvata direktor cirkusa.
- Ne. Ja letim. Stvarno.
- S nevidljivom užadi? Sistemom magneta, kao čarobnjak Dejvid Koperfild?
- Ne razumete. Kao Supermen.

Žena uzleti i napravi pun krug oko šatre.

– Velika umetnica. Ali ovo nije mesto za vas, gospođo – direktor je iskren i mrzi što mora da odbije jednu veliku umetnicu. – Ovo je jedan skroman cirkus iz mirkopriče. Ubeđen sam da ćete imati više sreće u nekom čarobno realističkom romanu.

Dve polovine

Čarls Trip, čovek bez ruku, izdržavao se stolarskim zanatom pre nego što se priključio cirkusu. Eli Bouven, akrobata bez nogu, imao je dva malena stopala različite veličine koja su mu izrastala iz kukova i važio je za najzgodnijeg cirkuskog umetnika. U jednoj od zajedničkih akrobacija, Bouven je vozio bicikl, dok je Trip okretao pedale. Gledaoci su pljeskali kao blesavi, ne shvatajući šta bismo sve mogli da radimo kad bismo imali ovu drugu polovinu o kojoj ništa na znamo, polovinu koja nam nedostaje, drugi deo ovih nedokrajčenih tela koje samo iz neznanja zamišljamo potpuno.

Malena Lusija Sarate

Kao odrasla, Meksikanka Lusija Sarate je dostigla visinu od pedeset santimetara. Težila je dve i po kile i bila savršeno normalna u bilo kom drugom pogledu. Bila je najbolje plaćeni patuljak u cirkuskoj istoriji. Zараđivala je 1880. ništa manje od dvadeset dolara na sat. Umrula je jedne noći od zime, kad se voz kojim je putovala zaglavio u Stenovitim planinama.

Oni koji idu u hodočašće do mesta njene smrti, smatraju je posrednikom do božanskog. Postavljena u podnožju Prestola Svevišnjeg, od čitave hijerarhije svetaca samo ona je u stanju da razreši male probleme koje ostali preziru. Moli se minijaturna Lusija da nas oslobodi žuljeva, smrada iz usta, poseta u nevreme, ljudi koji pričaju u bioskopu, fleka od hrane na dobroj odeći i alergijskog svraba od dodira.

Zmaj

Problem je što zmaj ne ume ništa da radi. Suviše je star da bi leteo i uspeva jedva da patetično mahne krilima kao kokoš. Mada se nekoliko stubova dima još slabašno izvija iz njegovih ljuskavih nozdrva, nije više u stanju da bljune osvetničku vatru. Zanimljivo, kaže mu direktor, vrlo zanimljivo, ali više priliči zoološkom vrtu nego cirkusu. Balsamovan, u nekom trenutku, mogao bi da se proda za dobre pare bilo kom muzeju.

I gazda, ili možda zastupnik zmaja, odlazi iz cirkusa potišten, vuče za sobom trupu letećih stvorenja, grifona umornog pogleda, porodicu vampira vegetarijanaca, jednog bivšeg anđela koji trapavo izlaže patrljke svojih posećenih krila.

*(Sa španskog preveo **Branko Anđić**)*